

КРЕАТИВНІСТЬ ПОТЕНЦІАЛУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ
ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИCREATIVITY OF HUMAN RESOURCES
AS A FACTOR OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT

УДК 332.142

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct50-22>**Маковоз О.С.**д.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту
та оподаткування
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»**Гайдук Г.О.**студентка
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»**Makovoz Oksana**National Technical University
«Kharkiv Polytechnic Institute»**Haiduk Hanna**National Technical University
«Kharkiv Polytechnic Institute»

У статті проведено аналіз сутності креативності як одного з найважливіших факторів розвитку сучасної економіки. Охарактеризовано основні підходи до створення творчого процесу та інноваційного середовища, які представлені інструментом будівництва сталого розвитку підприємства. Основа роботи полягає у неспинному вдосконаленні ринку нових продуктів, послуг, інтеграцій, досліджень, які є результатом раціонально-ефективного використання потенціалу людських ресурсів в оптимально-стимулюючих умовах. Розглянуто креативне середовище як один із головних кейсів до розвитку інноваційної економіки. Проведено аналіз ролі та впливу держави на сучасний стан інноваційної сфери, яка може бути основним джерелом формування нової креативної системи. Охарактеризовано творчий підхід як шлях до нової стратегії, визначено її сенс та нову формулу для підвищення ефективності виробничих систем і розвитку інноваційної діяльності в економіці.

Ключові слова: креативність, сучасна економіка, творчий процес, інноваційне середовище, сталий розвиток, креативне середовище, інноваційна економіка, креативна система, стратегія, виробничі системи.

Стаття посвячена аналізу креативності як одному з важливіших факторів розвитку сучасної економіки. Описані основні підходи к созданию творческого процесса и инновационной среды, которые представлены инструментом строительства устойчивого развития предприятия. Основа работы заключается в непрерывном совершенствовании рынка новых продуктов, услуг, интеграции, исследований, полученных в результате рационально-эффективного использования потенциала человеческих ресурсов в оптимально-стимулирующих условиях. Рассмотрена креативная среда как один из главных кейсов к развитию инновационной экономики. Проведен анализ роли и влияния государства на современное состояние инновационной сферы, которая может быть основным источником формирования новой креативной системы. Охарактеризован творческий подход как путь к новой стратегии, ее смысл и новая формула для повышения эффективности производственных систем и развития инновационной деятельности в экономике.

Ключевые слова: креативность, современная экономика, творческий процесс, инновационная среда, устойчивое развитие, креативная среда, инновационная экономика, креативная система, стратегия, производственные системы.

The article is devoted to the analysis of creativity as one of the most important factors in the development of the modern economy. We describe the main approaches to creating a creative process and an innovative environment, which are presented as a tool for building sustainable enterprise development. The basis of the work lies in the continuous improvement of the market for new products, services, integration, and research obtained as a result of the rational and efficient use of the potential of human resources in an optimal stimulating environment. We consider the creative environment as one of the main cases for the development of an innovative economy. We show what role and influence the state plays in this modern trend, how it can be the main source of the formation of a new creative system. We characterize a creative approach as a path to a new strategy, meaning, a new formula for increasing the efficiency of production systems and the progress of innovation throughout the world. The study presents a detailed description of the process of emergence of innovations, their features, and elements of the creative economy. The essence and meaning of the participation of the state, as the main mediator, the creator of an environment in which potential ideas are identified by creating a creative culture, improving the legal system, generating financial support and demand for ideas, is characterized. Human resource management in an innovation organization is becoming a long-term strategy tool in business to remove barriers to innovation. The description is supplemented with recommendations for improving the incentive system for new technologies, new industries, new material goods and other economic benefits. To develop creativity in the enterprise, a perfect system of professional training and retraining is needed, creating opportunities for acquiring new skills that are in demand on the market throughout a person's career. The above findings of the study indicate the emergence of creativity as a defining and most important element of innovative economic activity, the main property of which is transported into a continuous process of change.

Key words: creativity, modern economy, creative process, innovative environment, sustainable development, creative environment, innovative economy, creative system, creative approach, new strategy, production systems, strategy, production systems.

Постановка проблеми. Сучасний етап індустріального розвитку змінюється епохою інновацій, що вимагають від господарюючих суб'єктів не тільки знань, ідей, технологій, а й умов для розвитку єдиної національної системи і концепції бізнесу.

Актуальність теми полягає в тому, щоб визначити роль творчого середовища і його впливу на результативність у вигляді бізнес-проєкту, який формує стабільний інноваційний розвиток і пронизує всі сфери економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сутність і особливості вибраної теми особливо актуальна протягом тривалого часу в роботах

філософів, психологів, соціологів, економістів. Основоположними у сфері креативності вважаються праці членів консультативної ради з креативної економіки ООН Дж. Хокінса та Ч. Лендрі [1]. Науковці розглядають креативність як головний фактор сучасного влаштування життя та необхідний атрибут ефективного розвитку нової, сучасної економіки [1–2]. Вагомий внесок у дослідження креативної економіки, зокрема креативного класу, зробив Р. Флорида [3]. Поняття «креативна економіка» стало об'єктом наукового пошуку багатьох науковців, зокрема Б. Гейтса, Н.А. Горелова, К.В. Гасимова, Н.В. Гладких, М.А. Каменських [4].

З огляду на весь творчий людський капітал, чимало наукових праць були написані засновниками ідей, які згодом стали власниками успішного бізнесу. Це роботи таких авторів, як Девід Перріш, якого вважають «британським гуру у сфері творчого підприємництва»; CEO Royenko Agency Ольга Роечко, яка розповідає про те, «чого креативні індустрії можуть повчитися у тих, хто ще сам вчиться, – у стартапів».

Нині не залишається ніяких сумнівів, що подальші перспективи модернізації економічних відносин безпосередньо залежать від інноваційних проєктів і креативності людських ресурсів, тому насамперед саме ці процеси вимагають глибокого аналізу для сталого розвитку підприємства, економіки і світу.

Постановка завдання. Формулювання цілей дослідження полягає в розгляді креативності як одного із вагомих чинників інноваційного розвитку, проведенні аналізу умов розвитку креативного середовища в Україні, оцінці ринку стабільного і стійкого просування ідей інновацій, розробленні пропозицій щодо формування дієвої системи, за якої суспільство порине до нових технологій завдяки ефективному використанню креативного потенціалу людських ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині потреба в інноваціях актуалізується, тому що впровадження інновацій – це ефективний засіб щодо відновлення та розвитку економіки.

Акцент на розвиток креативної економіки – економіки, що знаходиться на стику високих технологій і творчості, приносить все більший внесок у загальний приріст ВВП розвинених країн, і дає високі показники зростання у світовій економіці (10–25%). На глобальному рівні креативність оцінюється в таких елементах, як інститути, людський капітал, дослідження; інфраструктура, розвиненість ринку і розвиненість бізнесу, результатом упровадження цього елемента і є формування найважливіших показників конкурентоспроможності країни в її інноваційному розвитку, оцінюється вона не ізольовано, а шляхом зіставлення динаміки, темпів, індексів країн [5].

Перше місце в рейтингу світових лідерів у сфері інноваційного розвитку займає Швейцарія, за якою йдуть Швеція, Сполучені Штати Америки (США), Нідерланди та Сполучене Королівство; саме такі дані наводяться в доповіді «Глобальний інноваційний індекс (ГІІ) 2020 [6].

ГІІ оцінював у 2020 р. 131 країну і територію на основі 80 різних параметрів: від традиційних критеріїв, включаючи, наприклад, обсяг інвестицій у НДДКР і число міжнародних заявок на реєстрацію патентів і товарних знаків, до більш сучасних показників, таких як кількість створених мобільних додатків і обсяг експорту високотехнологічної продукції [6].

Незважаючи на те, що сучасна криза вдарила по інноваційній сфері, Україна стала 45-ю серед 131 країни у рейтингу «Глобальний інноваційний індекс 2020», покращивши показник 2019 року на дві позиції. Україна демонструє загальне зростання в рейтингу інноваційного індексу та в субіндексах, зокрема + 20 позицій в освіті та +10 в R&D. Україна також зберегла 2-ге місце серед країн із доходом нижче середнього [7].

Проведений аналіз свідчить, що в останній рік в українській інноваційній сфері відбувається модернізація. Відносно світового рівня на основі міжнародних індексів Україна має високий освітній та науковий потенціал, здатний продукувати різноманітні нововведення у вигляді ідей, наукових розробок, патентів. Серед конкурентних переваг України варто виділити такі:

1) відповідно до Глобального індексу конкурентоспроможності – висока ємність ринку, якість вищої, середньої та професійної освіти;

2) відповідно до Глобального індексу інновацій основою української інноваційної конкурентоспроможності є людський капітал, тобто знання та навички, якими володіють люди, що дають змогу створювати цінність у світовій економічній системі [8].

На відміну від традиційних підходів до дослідження людського капіталу як основного критерію віднесення трудових здібностей індивіда до інновацій, пропонуємо аналіз креативності.

Креативність – це формулювання нових ідей і застосування їх для створення оригінальних творів мистецтва і культури, функціональних розробок, наукових винаходів і технологічних інновацій. Слово «креативність» асоціативно пов'язано з новизною, уявою, натхненням, винахідливістю і майстерністю [4].

Креативний потенціал індивідуума виробляє новизну, генерує нові відкриття й ідеї, вміє продуктивно вирішувати складні проблеми і, що дуже важливо, рішуче і негайно впроваджує їх у реальне життя. У такому напрямі вже не інформація відіграє ключову роль, а творчі та креативні люди, які генерують нові ідеї і втілюють їх у життя. При цьому саме креативність є оцінним ресурсом індивіда і рушійним фактором соціально-економічного та соціально-культурного розвитку країни, економіки і світу [9, с. 136]. Креативність і розроблення інновацій безпосередньо пов'язані з головним ресурсом компанії – людьми.

Організації, що використовують людські ресурси на новому рівні, в новому креативному середовищі, не тільки збільшують вартість свого підприємства, але й отримують сталу конкурентну перевагу. Управління людськими ресурсами в інноваційній організації перетворюється в інструмент довгострокової стратегії в бізнесі,

Рис. 1. Фактори перетворення креативності в інновації

Джерело: розроблено авторами

спрямованої на усунення бар'єрів інноваційної діяльності.

У цьому полягає і необхідність такого процесу, як перетворення креативних, інших творчих ідей в інновації, схема перетворення креативності в інновації зображена на рис. 1.

У процесі перетворення творчості в інновації основою стає сучасна технологічна база знань і навичок підприємства. Найчастіше вся ця система формується протягом запуску і функціонування діяльності підприємства. Знання і правильний шлях їх засвоєння – це перші передумови на шляху до інноваційного прогресу. Перш за все ми повинні розуміти, що система знань – це ґрунт для того, як ми будемо вчитися дивитися на старі речі по-новому. Для наступного кроку трансформації наших знань, досвіду створюється креативне середовище, в якому наші старі знання перероджуються в генерацію нових ідей. Тут відбувається перетворення, поліпшення, поява нових методів і форм. Креативне середовище – це особлива сфера, та сама причина дій. На цьому етапі підприємство формує ідеї, створює установку на сукупність в одному напрямі, розвиток здібностей і пропозицій, які були сформовані на основі знань і навичок. Нестандартне мислення є тим додатковим каталізатором, який виділяє блискучі ідеї, процеси, які спритно вирішують завдання і цілі. На цій фазі потенціал співробітників виходить за межі, тут постає питання унікальності та оригінальності. Оригінальність – це властивість, яка відрізняє одну геніальну думку від іншої, вважається що це найважливіший результат прояву креативності. У процесі прояву

нової ідеї метою стає перевірка існування ідеї в реальності, тут формується питання організації і здійснення. На цьому етапі підприємства вибирають свій шлях залежно від бренду, маркетингових та фінансових стратегій, одні намагаються запустити їх, не віднімаючи основні ресурси підприємства, інші інтегрують технології в структуру підприємства, треті виділяють експерименти з основної структури і вирощують стартапи під надійним крилом бренду, і так може змінюватися до появи абсолютно різноманітних способів реалізації бізнес-проектів та інновацій.

Нові ідеї – це не тільки прибуток і високий рівень розвитку підприємства, насамперед це зміна життя нашого суспільства. Але не варто думати, що всі люди повинні бути інноваційними. Звичайно ж ні, але на рівні держави і підприємства ми повинні навчитися створювати і виявляти ці потенційні ресурси.

Компанії і держави повинні намагатися створювати і збагачувати середовище, яке приведе до сприятливих умов та мотивації співробітників до створення інновацій.

У сучасному світі швидкість змін росте з кожною секундою, тому дуже важливо, щоб саме держава стала тим самим надійним стимулятором до прогресу. Українська держава активно стає на шлях розвитку креативної, інноваційної економіки. Процедури впливу держави на стимулювання розповсюдження інноваційної економіки в суспільні процеси зображено на рис. 2.

Прикладом є державні проекти про стратегії розвитку високотехнічних галузей, плани їх реалізації, подолання бар'єрів для розвитку. У напрямі цього розвитку кабмін запустив роботу ради інновацій, яка повинна стати ефективним інструментом взаємодії уряду, бізнесу та представників наукових кіл, а також майданчиком напрацювання важливих рішень у цій сфері. Також не менш важливим кроком є затвердження стратегії розвитку інноваційної діяльності до 2030 року. Відповідно до класифікації організації економічного співробітництва та розвитку до високотехнологічних галузей відносять галузь інформаційних технологій (ІТ) – виробництво комп'ютерної, офісної техніки та створення програмного забезпечення. У цю категорію також віднесені: надання консалтингових послуг із цифрової трансформації бізнесу та підтримка інформаційно-комунікаційної інфраструктури (ІКТ інфраструктури), базуючись на сучасній бізнес-практиці; аерокосмічна, фармацевтична, виробництво електроніки та телекомунікаційного обладнання, виробництво медичної, високоточної та оптичної техніки [9].

Рис. 2. Процедури впливу держави на процеси інноваційної економіки

Джерело: розроблено авторами

Аспекти державного стимулювання розповсюдження інноваційної економіки:

1) Держава – це споживач ідей, розробок, досліджень, чим більше вона вимагає, тим більше створює попит на нові технології та продукти, тим самим будуючи ринок більш стійким.

2) Держава – це каталізатор у створенні культури підприємництва та креативного середовища, в цьому аспекті вона має не тільки підтримувати освітні системи, не тільки вирощувати потенціал, а й виявляти його за допомогою таких інструментів, як державні програми, що стимулюють людей до креативності, наступним кроком створювати якнайбільше державних інститутів і агентств, тим самим стимулювати сталий розвиток національної економіки.

3) Держава – це основне джерело фінансування. Якщо надалі держава буде робити зміни на шляху до інвестування інновацій, зверне увагу на більш гнучке податкове стимулювання, розроблення пільг на кредитування, відкриття та заснування державних фондів, то всі ці процеси могли б дати інноваціям друге життя.

4) Держава – це захист інтелектуальної власності кожного громадянина. Удосконалена правова система – це трансформація особистого потенціалу до державного.

5) Держава – це єдина стратегія економіки. Для розвитку креативності на підприємстві необхідна досконала система професійної підготовки та перепідготовки, створення можливостей для

придбання нових навичок, затребуваних на ринку протягом усієї кар'єри людини.

Конкурентними перевагами України вважають: кваліфікований та освічений людський капітал, низьку вартість робочої сили; земельні ресурси (33% світових запасів чорнозему); географічне місце розташування; сировинно-ресурсну базу. В рамках державного розвитку розроблення та реалізації заходів державної політики будуть закладені передумови для: стійкого зростання рівня інновацій та наукоємності економіки; зростання конкурентноздатності економіки; системного поєднання науки з виробництвом, оперативного впровадження, використання та комерціалізації результатів наукової діяльності; скорочення технологічного відставання від розвинених країн; підвищення ефективності існуючого виробництва; усунення бар'єрів та забезпечення конкурентного середовища. Очікуваними результатами реалізації програми є: створення нових робочих місць у високо-котехнологічних галузях та у суміжних сферах; впровадження сучасних інноваційних технологій та підвищення кваліфікації українських фахівців; створення ефективної системи трансферу технологій; посилення співпраці наукових організацій, ВНЗ та бізнесу; зростання інвестиційної привабливості України [6].

Висновки з проведеного дослідження. У процесі дослідження виявлено, що сьогодні саме креативність є рушійною силою модернізації та раціонального використання ресурсів,

а знання та інформація знаходяться в основі виробничого процесу. Актуальним є розуміння творчого процесу і стимуляції того, що зі старого порядку народжується абсолютно новий спосіб життя, який виступає фундаментом інноваційного сталого розвитку економіки та креативної епохи. Україна у своєму розпорядженні має вагомий людський потенціал, який є потужним ресурсом інноваційного розвитку національної економіки. Варто тільки усунути недоліки існуючої системи, налагодити функціонування і створити грамотне управління цим процесом, і успіх не змусить себе чекати.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Михайлова А.В. Цифровая и креативная экономика в современном пространстве. *Креативная экономика*. 2018. Том 12. № 1. С. 29–42.
2. Пилипенко Е.Н., Жумагали Ы. Креативная экономика: некоторые аспекты теории и казахстанской практики. *Вестник Московского университета им. С.Ю. Витте. Серия 1: Экономика и управление*. 2020. № 1 (32). С. 23–29.
3. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее : пер. с англ. Москва : Классика-XXI, 2007. 384 с.
4. Каменских М.А. Теоретико-методические подходы к понятию «креативная экономика» и оценка уровня развития креативной экономики США и России. *Эконом. анализ: теория и практика*. 2013. № 20 (323). С. 16–20.
5. Economist. Развитие креативной экономики: зачем нам это надо? URL: <https://economist.kz/zhussupova/razvitie-kreativnoy-ekonomiki/> (дата звернення: 25.12.2020).
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.12.2020).
7. Cornell INSEAD WIPO. The Global Innovation Index (GII) 2020. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/Home> (дата звернення: 25.12.2020).
8. Економічна правда. Місце України в глобальній битві за інновації. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/665609/> (дата звернення: 25.12.2020).
9. Сушко А.В. Креативность как ресурс экономической стабильности. Экономика России в XXI веке : сборник научных трудов XI Международной научно-практической конференции «Экономические науки и прикладные исследования: фундаментальные проблемы модернизации экономики России», посвященной 110-летию экономического образования в

Томском политехническом университете, г. Томск, 18–22 ноября 2014 г. : в 2 т. Томск : Изд-во ТПУ, 2014. Т. 1. С. 136–140.

REFERENCES:

1. Mikhaylova A.V. (2018) Tsifrovaya i kreativnaya ekonomika v sovremennom prostranstve [Digital and creative economy in the modern space]. *Creative Economy*, no. 12(1), pp. 29–42.
2. Pilipenko E.N., Zhumagali Y. (2020) Kreativnaya ekonomika: nekotorye aspekty teorii i kazakhstanskoy praktiki [Creative economy: some aspects of theory and kazakh practice]. *Bulletin of Moscow University named after S.Yu. Vityte. Series 1: Economics and Management*, no. 1 (32), pp. 23–29.
3. Florida R. (2007) Kreativnyy klass: lyudi, kotorye menyayut budushchee [Creative class: people who change the future]. Moscow: Klassika-XXI. (in Russian)
4. Kamenskikh M.A. (2013) Teoretiko-metodicheskie podkhody k ponyatiyu «kreativnaya ekonomika» i otsenka urovnya razvitiya kreativnoy ekonomiki SShA i Rossii [Theoretical and methodological approaches to the concept of «creative economy» and assessment of the level of development of the creative economy of the USA and Russia]. *Economy analysis: theory and practice*, no. 20 (323), pp. 16–20.
5. Economist (2020). Razvitie kreativnoy ekonomiki: zachem nam eto nado? [The development of a creative economy: why do we need it?] Available at: <https://economist.kz/zhussupova/razvitie-kreativnoy-ekonomiki/> (accessed 25 December 2020).
6. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10 lypnia 2019 r. № 526-r «Pro skhvalennia Stratehii rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku» [On approval of the Innovation Development Strategy for the period up to 2030]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (accessed 25 December 2020).
7. Cornell INSEAD WIPO (2020) The Global Innovation Index (GII) 2020. Available at: <https://www.globalinnovationindex.org/Home> (accessed 25 December 2020).
8. Economic truth (2020). Ukraina pidnialasia na dvi pozytsii u svitovomu reitynhu innovatsii [Ukraine's place in the global battle for innovation.] Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/09/28/665609/> (accessed 25 December 2020).
9. Sushko A.V. (2014) Kreativnost' kak resurs ekonomicheskoy stabil'nosti [Creativity as a resource of economic stability]. *Ekonomika Rossii v XXI veke: sbornik nauchnykh trudov XI Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii «Ekonomicheskie nauki i prikladnye issledovaniya: fundamental'nye problemy modernizatsii ekonomiki Rossii»*, posvyashchennoy 110-letiyu ekonomicheskogo obrazovaniya v Tomskom politekhnicheskom universitete (Russia, Tomsk, November 18–22 2014). V 2 t. Tomsk: Izd-vo TPU. T. 1, pp. 136–140.